

τὰ κοινότερον ἀναγινωσκόμενα, παρατάσσονται κομψῶς καὶ στερεῶς δεδεμένα ἐντὸς θυρίδων αἰτίνες κατέχουσιν ὅλην τὴν περιφέρειαν, ἐν μέσῳ δὲ τῆς αἰθούσης, ἐπὶ μακρᾷ τραπέζῃ, κεῖνται οἱ ἐρυθρόδερμοι κατὰλογοὶ τῶν συγγραμμάτων καθ' ὅλην ἐγγεγραμμένων ὅπως εὐρίσκονται εὐχερῶς τὰ ζητούμενα. Καθ' ὅλην δὲ τὴν λοιπὴν αἴθουσαν ὑπάρχουσι γραφεῖα δι' ἕκαστον ἀναγνώστην μετὰ τοσαύτης προνοίας κατασκευασμένα καὶ παρεσκευασμένα, ὥστε οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων ἐλλείπει πρὸς τὸν θέλοντα νὰ ἀναγνώσῃ ἢ καὶ νὰ γράψῃ. Καὶ ἡ πρόνοια αὕτη ἐπὶ τοσοῦτον ἐκτείνεται, ὥστε ἵνα μὴ θορυβῇται ὁ μελετῶν ὑπὸ τῶν βημάτων τῶν ἐρχομένων καὶ ἀπερχομένων, ὁλόκληρον τὸ ἔδαφος, ἀντὶ διὰ σάνιδων ἢ πλάκων, εἶναι ἐστρωμένον δι' ἐλαστικοῦ κόμμιος.

Ἐάν ἀπὸ τοῦ ταμεῖου τούτου τῶν ἀριστουργημάτων τῆς σοφίας καὶ τέχνης μεταβῇς εἰς τὸ Sydenham, θέλεις εὐρεῖ ἄλλο ταμεῖον, τὸ Crystal Palace, τὸ ὅποιον δὲν σφάλλει ὅστις ὀνομάσῃ συνοψὶν ἢ περίληψιν τοῦ ἀνθρώπινου βίου ἀπὸ Ἀδάμ μέχρι τῆς σήμερον· διότι ὅλαί αἱ ἀρχαῖαι καὶ νεώτεραι τέχναι, ὅλα τὰ στοιχεῖα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων συνεσώρευθησαν ἐν αὐτῷ, οὐ μόνον ἵνα γοητεύσῃ τὴν ὄρασιν, ἀλλὰ καὶ ἵνα διδάξῃ. Ποτέ, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, δὲν ἐτέθησαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου ὑποδείγματα μελέτης ψηλαφητότερα. Περιερχόμενος τὰς μεγάλω πρεπεσιτάτας τοῦ Κρυστάλλινου Παλάτιου αἰθούσας βλέπεις κατὰ διαδοχὴν ὅλας τὰς ἐποχὰς καθ' ἃς ἤκμασαν, παρήκμασαν καὶ ἀνεγεννήθησαν, ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων ἕως τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἢ τε γλυπτικὴ καὶ ἀρχιτεκτονικὴ. Ὅλα τὰ ἐπίσημα ἐρεῖτια, ὅλα τὰ ὀνομαστά λείψανα τῶν παρελθόντων αἰώνων εὐρίσκονται ἐκεῖ συνηγμένα, ὥστε ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας ἐπισκέπτεσαι δύο κόσμους καὶ ζῆς τεσσάρων αἰώνων.

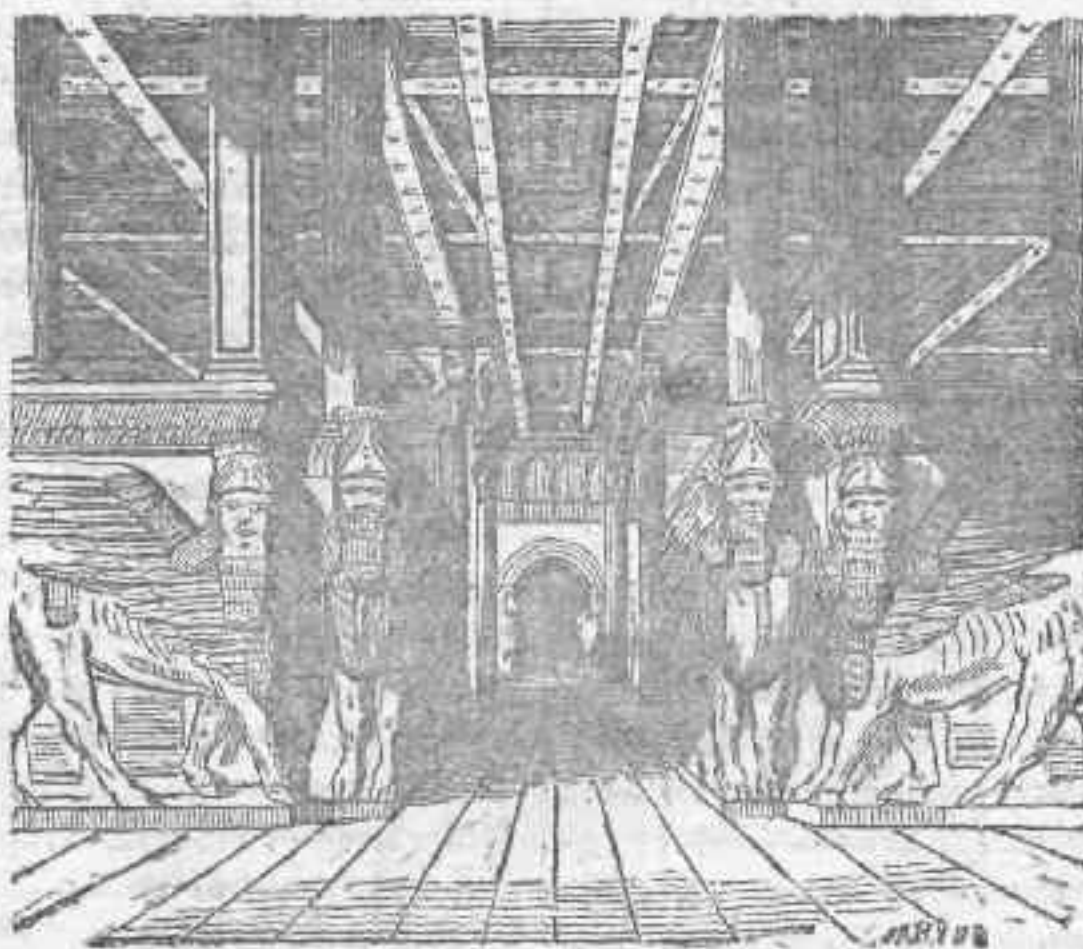
Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπῶ ὅτι τὸ μέρος τοῦ κόσμου τὸ ἐλκύσαν μᾶλλον τὴν προσοχὴν μου ὑπῆρξε τὸ ἐλληνικόν· Ἐν πρώτοις εἶδον παριστανόμενον τὸν δῶρειον ρυθμὸν ὑπὸ τοῦ ἐν Νεμέᾳ ναοῦ τοῦ Διὸς καὶ ὑπὸ τῆς Ἀγορᾶς, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀνέγνων τὰ ὀνόματα τῶν ποιητῶν, φιλοσόφων καὶ τεχνιτῶν οἵτινες ἐδόξασαν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ Ὀμήρου μέχρις Ἀνθεμίου τοῦ οἰκοδομήσαντος τὴν Ἀγίαν Σοφίαν, τὸ τελευταῖον

τοῦτο οὐχὶ ὁμῶς καὶ ἦττον εὐγενὲς προϊόν τοῦ ἀρχαίου ἀλλὰ ψυχορραγούντος ἀρχιτεκτονικοῦ βίου. Καὶ τὰ μὲν στοιχεῖα δι' ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα ἐγράφησαν εἶναι ἐλληνικά, ὁ δὲ χαρακτὴρ ὁ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἕκαστον ἐκείνων ἤκμασεν. Θαυμασία ἅμα δὲ καὶ εὐεργετικὴ, πρὸς ἐμὲ τοῦλάχιστον, ἡ ἰδέα αὕτη· διότι, ἀντὶ νὰ κατατρίψω τὸν καιρὸν μου φυλλολογῶν τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐφημερίδα τοῦ Κ. Πιττάκη ὅπως εὕρω τοὺς διαφόρους χαρακτῆρας, εἶδον ὅλους διαμιάς καὶ ἀκόπως.

Δεύτερον δὲ εἶδον τὰς ζωφόρους καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος καὶ πλήθος ἀγαλμάτων, ὀλίγον δὲ πορρωτέρω καὶ ἐκλεκτὰ δείγματα τῆς βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Καὶ δὲν εἶναι μὲν ταῦτα ἄξια νὰ συγκριθῶσι πρὸς ἐκεῖνα· ἀλλ' ἐάν ὁ Παρθενὼν ἀνυψοῖ τὸν νοῦν, ἡ Ἀγία Σοφία συγκινεῖ τὴν καρδίαν· διότι ἐκεῖνος μὲν ἀναμνησκαὶ παναρχαίου καὶ ὅλως ἐξαλειφθέντα πολιτισμόν, αὕτη δὲ εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος πολι-

τισμοῦ ζῶντος καὶ ἀκμάζοντος, τοῦ χριστιανικοῦ.

Ἐλεγον πρὸ μικροῦ ὅτι ὅλου τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου ἡ τέχνη εὐρίσκεται ἐν συνοψεῖ εἰς τὸ Κρυστάλλινον Παλάτιον. Εἰς τὸν κόσμον ὁμῶς τοῦτον περιλαμβάνονται καὶ τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀμερικῆς οἱ ἄγριοι κάτοικοι· ἀλλὰ ποῖα ἡ τέχνη αὐτῶν; Ὁ διατάξας τὰ τῆς διακοσμήσεως τοῦ παλάτιου οὐ μόνον δὲν ἐδυσκολεύθη ν' ἀνα-

Εἰσοδος αἰθούσης τῆς Νερεῦ ἐν τῷ Κρυστάλλινῳ Παλάτιῳ.

πληρώσῃ τὴν ἐλλειψιν, ἀλλὰ καὶ περιεργότεραν κατέστησε τὴν ἀναπλήρωσιν· συνέλαβε τὴν εὐφροσύνην ἰδέαν νὰ πλάσῃ ἄγριους καὶ νὰ τοποθετήσῃ αὐτοὺς μεταξὺ θηρίων, καθ' ὃν τρόπον διάγουσιν εἰς τὰς ἰδίας πατρίδας. Ἰδοὺ Κάρροι καὶ Ζουλαὺ ἐν μέσῳ ἱπποποτάμων καὶ ἀλλοκότου τινος ζώου ὑπερμεγέθη ἔχοντες τὰ ὦτα καὶ ὀγκωδεντάτην ἢ μᾶλλον τρομερὰν τὴν βίνα· ἰδοὺ καὶ κάτοικοι τῆς Μαδαγασκάρᾳ κόμην ἔχοντες ὡς μαλλίον προβάτου καὶ ὄψιν σπηλαιόεντος· ἰδοὺ καὶ μαῦροι τῆς Γουινέας μεταξὺ πηγῶν τὰς ὁποίας τρώγουσι, καὶ τίγρεων αἰτίνες καταδροχθίζουσι τοὺς τρώγοντας τὰς αἰγάγρους, καὶ πορρωτέρω λέοντες καὶ λέαιναι καὶ πικνὴρες παλαιοὶ ἐν μέσῳ τῆς διακεκαυμένης ἀμμου τῆς ἐρήμου.

Ἐνταῦθα βλέπεις ἀγρίους τῆς Μεξικῆς, ἀνδρας καὶ γυναῖκας, καταβάλλοντες τίγρεις, ἐκεῖ ἐλάφους ἐρυθρὰς καὶ καμήλους τῆς Βρασιλίας, καὶ ἀρκτους καὶ ἄλλα θηρία, ἀπώτερον δὲ τὴν φυλὴν τῶν Βοτο-